

LYCEUM

Farsang, a mulatozás időszaka

A farsang a vízkeresztől (február 6.) húshagyókeddig, más megfogalmazás szerint a másnapi hamvazószerdáig, azaz a húsvét előtti 40 napos nagyböjt kezdetéig tartó időszak elnevezése. Hagyományosan a vidám lakomák, bálók, mulatságok, népiünnepélyek jellemzik. A világ több pontján karneváli felvonulással búcsúznak a farsangi időszaktól. Régen ez az időszak volt a lakodalmak időszaka. A farsangolás szokása is az ókori népek tavaszünnepéről maradt ránk.

A húshagyó kedd német neve Fastnacht (böjtelőj) volt, ebből lett bajor-osztrák nyelven Vaschanc, ami aztán nálunk előbb „farsang“, majd farsang néven terjedt el. A böjti időszak hamvazó szerdával kezdődik. (...) A vasárnaptól keddig tartó időszakot farsang farkának hívjuk. Farsang farkának első napja a vasárnap, ekkor tartják a legtöbb karnevált. (...)

Az országban több helyen, például Bács-Kiskun megyében is a farsangi ételek maradványait megszártották, porrá törték és így keverték a beteg jószág ételéhez, remélve, hogy a farsangi étel gyógyír az állatbetegségekre. Több helyen vágta fekete tyúkot, hogy a ritka állat mája szerencsét

hozzon és a fekete tyúk feláldozása megakadályozza a többi baromfi elhullását.

A farsangi mulatságoknak rendkívül fontos szerepük volt a párválasztásban. A vízkeresztet követő vasárnapokat menyegzős vasárnapoknak hívták, utalva arra, hogy ebben az időszakban az egyház nem tiltotta a menyegzőket. A téli időszakban a mezőgazdasági munkák szüneteltek, így ez volt a szórakozás és a párválasztás legfőbb ideje. A falvakban a legények szervezték a bálákat. A mulatságok egy része a fonóban zajlott.

A lányok rokonaik közvetítésével bokrétát adtak a kiszemelt legényeknek, akik a farsang végén nyilvános színvallásként a kalapjukra tűzték a bokrétát, így mentek táncolni. Ha egy legény több lánytól kapott bokrétát, azzal a lánnyal kellett először táncolnia, akitől az elsőt kapta. Kalapjukra azonban azt a bokrétát tűzték, amit a nekik legjobban tetsző lánytól kaptak. A báli szezon és táncmulatság lényege az ismerkedés, az eljegyzés volt. Az esküvőket nem vasárnap tartották, de a szószékről ilyenkor hirdette ki a pap a házasulandó pár nevét.

A farsangi mulatságok minden korosztály számára lehetőséget adtak a táncra, szórakozásra. Sok helyen az

asszonyok már XV. században is külön mulatságot tartottak. Mátraalmáson az asszonyfarsang a délelőtti csoportos, maszkos felvonulásból, a férfiak tréfás „megborotválásából”, valamint az esti asszonybálból állt. Kalotaszegen ma is külön mulatnak az asszonyok.



Összegyűlnek egy háznál, pálinkát, sört isznak, finom ételeket esznek, zenészt fogadnak. Férfiakat nem engednek be a terembe. Népszerűek a batyusbálok is, ahova mindenki saját készítésű finomságait viszi magával és azzal kínálgatja a mulatozó társaságot.

Ebben az időszakban szabad volt a tréfás vénlánycsúfolás is. Vénlányoknak azok a lányok számítottak, akik egy-két évvel vagy még többel túlhaladták a házasságkötés helyileg ideálisnak tartott időpontját.

A farsangi időszak nélkülözhetetlen velejárója a jelmez, álarcos alakoskodás. A XV. század óta szólnak az adatok a férfi-női ruhacseréről, álarcviselésről,

az állatalakoskodások különböző formáiról. A királyi udvartól a kis falvakig mindenütt farsangoltak hazánkban. Már Mátyás király idejében a királynő itáliai rokonsága művészi álarccokat küldött ajándékba a magyar rokonoknak.

A falvakban a zsánerfigurák voltak a legnépszerűbbek: a cigányasszony, ördög, kereskedő, török és egyéb főleg ijesztő, csúf figurák. A farsang csúcspontja a farsangi időszak utolsó három napján rendezett karnevál, hagyományos magyar néven „a farsang farka”.

Magyarországon a farsang legkedveltebb eseménye, a mohácsi busójárás, ami 2009 óta az UNESCO az Emberiség Szellemi Kulturális Örökség reprezentatív listáján is megtalálható.

A farsanghoz is fűződnek jósló és bőséghozó szokások, farsangköszöntők. Ezekkel igyekeztek biztosítani az elkövetkezendő esztendőre a jó termést, a szerencsét, az állatok egészségét és szaporaságát. A farsangi időszak jellegzetes étele a *farsangi fánk*.

NAGY JUCÓ

részletek- <https://viragotegymosolyert.hu>,
kép: <https://oligikonyhaja.hu/csorogefank>



LYCEUM

TÁRSASÁGI KÖZLÖNY
MEGJELENIK NEGYEDÉVENTE.

TIZENHARMADIK SZÁM
IV/1. ÉVFOLYAM

Kiadja a
VASHATOS Kft.
Kiskunhalas

vashatos@mailbox.hu
www.vashatos.hu

Szerkesztő:
LUKÁCS LÁSZLÓ

Kapcsolattartó:
Kiss Sándorné
Telefon: 20/465-2300

Készült a Szilády Áron Társaság
tagjai részére.

Kereskedelmi
forgalomba nem kerül.
A megjelent lapszámok
elérhetők a vashatos.hu
és a sziladyarontarsasag.hu honla-
pokon.

* * *

A SZILÁDY ÁRON TÁRSASÁG
tisztviselőinek (elnökség)
elérhetőségei:

Lukács László elnök
lukacsaszlo@hdsnet.hu

Dóka József alelnök
hunepkerkft@gmail.com

Dr. Bognárné Nagy Éva alelnök

Szakál Aurél alelnök

Palásti Károly alelnök

Levelezés:
6400 Kiskunhalas,
Hősök tere 2.
Telefon: 77/421-123



Bor-kalendárium

Célunk nem csupán a régi, szép hagyomány felelevenítése, de annak bemutatása is, mennyire átjárta a régi idők emberét az embertársak iránti szeretet és a közösségi érzés.

Február Böjtelő Hava - Halak Hava

Február a farsangolás ideje is. Gyökere a pogány római Lupercalia ünnepben, a bacchanáliákban keresendő. Európaszerte nemcsak a szőlős-borosgazdák, az egyszerű földművesek körében volt általános, hanem a reneszánsz királyi udvarok kedvelt mulatságai közé tartozott. Mátyás király udvarában nagy maszkos mulatságokat rendeztek. **Február 2. - Gyertyaszentelő boldogasszony.** A régi rómaiaknál tavaszkezdő nap volt. Nagy ünnepséget rendeztek, a Lupercaliát. Plutótól, a sötétség istenétől elrabolt gabonaistenő, Ceres keresésére indultak gyertyás-fáklyás körmenettel. A keresztény egyház gyertyaszente-

lési ünneppé szelídítette ezt az ünnepet. A szentelt gyertya pedig egészség-szerencsevarázsló eszközzé vált. **Február 3. - Balázs napja:** Balázs napja a magyar nyelvterületen is az egészség- és természetvarázslás, a gonoszűzés, a madárűzés, az időjárásjóslás napja. Magyarországon a szőlősgazdák a szőlőjük négy sarkában megmetsettek egy-egy tőkét, hogy Balázs védje meg a szőlőket, zavarja el ősszel, szőlőéréskor a madarakat, hogy azok ne tegyenek kárt a termésben. **Február 14. - Bálint napja:** A parasztgazdaságokban ekkor már megindul a tavaszi tevékenység, mert Bálint napján megszólalnak, csivitelnek a télen helyben maradt madarak, verebek. Ők már jelzik a tavasz közeledtét. A gazdák metszik a fákat, a szőlőt; gyümölcsfákat is ültetnek, mert hamar kihajt és megerősödik. Azonban a hideg időnek is van jele: ha Bálint napján megszólal a pacsirta, s azt mondja: „csücsülj be!”, akkor még hidegre kell számítani. **Február**

19. - Zsuzsanna napja. Egyes gazdák szerint csak mostantól lehet metszeni a szőlőt, hogy azon le ne fagyjon a rügy. **Február 24. - Jégtörő Mátyás napja.** „Mátyás feltöri a jeget; ha nem talál, akkó csinál; ha meg talál, akkó roni”. A gazdálkodók, a természet közelében élő szőlősgazdák előtt ismert volt az időjárás és a termés szoros összefüggése.

Március Böjtmás Hava - Kos Hava

Márciusban megkezdődik a munka a szántóföldön, a gyümölcsösben, szőlőben. Az asszonyok vetik a borsót, a répát, a zöldséget, a palántának való magot, dugdossák a hagymát. **Március 12. - Gergely.** A sok évszázados megfigyelések alapján a Gergely-napnak időjárásjóslási tulajdonságot adtak: „Ha Gergely megrázza a szakállát, még áprilisban is hó lesz”. Azaz: ha Gergely napján esik a hó, későn érkezik a tavasz. JELES NAPOK A SZŐLŐSGAZDA NAPTÁRÁBAN. (RÉSZLETEK) VASÁRNAPI ÚJSÁG 1859.

Állandó programjaink

A Szilády Áron Társaság az alapítás óta (1993) eltelt időszak kezdeményezéseit, stabil tevékenységét megerősítve, kibővített együttműködésre törekszik a halasi civil közösségekkel, különösen azokkal, akik a lokálpatrióta értékrend mentén szervezik meg a helyi tevékenységüket.

A kiemelt ügyeink esetében szükséges az erőforrásainkat bővíteni, ezért az önkéntes segítőkön túlmenően, új tagok, támogatók belépése indokolt, hogy a munkatervünkben rögzített feladatok teljesülhessenek. Mindezek figyelembevételével, mindenképpen részt

kell vállalnunk a nemzeti pályázati alapok által meghirdetett kiírásokon, pl. NEA stb., illetve a halasi vállalkozások részéről számottevő adományokra is számítunk, különösen akkor, ha vissza tudjuk állítani a közhasznú minőségünket a hatályos jogszabályok alapján.

ÁLLANDÓ PROGRAMOK

(Szilády Áron Református
Gimnázium díszterme)

Szilády Emlékkonferencia
2020. március 21., szombat
10 órától * Horthy Miklós kor-

mányzó és kora címmel a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltárral együttműködésben.

Pro Iuventute díj átadása
2020. május 28., csütörtök
16 órától

Társasági legáció
2020. szeptember 19. szombat
Nagykunság (Karcag,
Kunhegyes, Kenderes)

VIII. Protestáns Művészeti és Tudományos Napok
2020. október 31-november 5.
(Szilády Áron 183 éve született.) A programtervezetetés alatt!

Szilády Emlékkonferencia

Horthy Miklós kormányzó és kora

**2020. MÁRCIUS 21.
(SZOMBAT) 10 ÓRA**

Szilády Áron Református
Gimnázium díszterme
Kiskunhalas, Kossuth utca 14.
(bejárat a Jósika utca felől)

PROGRAM

A VERITAS Történetkutató
Intézet és Levéltárral
együttműködésben.

8:30 órakor a régi ref. temetőben elnökségi megemlékezés Szilády Áron megújított sírjánál, majd a Szilády Áron Református Gimnázium előcsarnokában emlékkoszorút helyezünk el az első világháborúban elesett diákok hősi táblájánál.

9:15 órától a kisdíszteremben vendégvárás. 10:05 órától megnyitó, köszöntések: Bödecs Pál tiszteletbeli elnök, Lukács László elnök.

10:15 órától 1. előadás

Prof. Dr. habil. Szakály
Sándor, DSc, egyetemi
tanár, főigazgató

**Horthy Miklós
megítélése egykoron
és ma.**

11:05 órától 2. előadás

Dr. Ligeti Dávid, PhD
tudományos főmunkatárs

**Az otrantói hős.
Horthy Miklós az első
világháborúban.**

[kávészünet]



11:45 órától 3. előadás

Dr. Anka László, PhD
tudományos munkatárs

**Horthy Miklós fővezér
útja Szegedről
a budai Várig.**

12:05 órától 4. előadás

Szakál Aurél múzeumigazgató
korreferátuma
(Thorma János Múzeum,
Kiskunhalas)

**Horthy Miklós
kormányzó Kiskun-
halason. Az első
világháborús hősi
emlékmű 1926-os
avatásakor és ...**

Kb. 12:30 órakor közös átvonulás és koszorúzás az első világháborús hősi emlékműnél, majd kb. 13:30 órától zártkörű díszebédre kerül sor a Községek Házában (volt Úri Kaszinó).

Az 1926. évi étlap alapján elkészített, **zártkörű díszebédre** előzetes jelentkezés szükséges! Tervezett ára: 3000/4000 Ft (tagjaink / vendégek). Előjegyezni Kiss Sándorné Erikánál lehetséges, személyesen. Telefon: 20/465-2300 * **Határidő: 2020. március 6-ig!**

*
Felhívom a figyelmét, hogy 2020. március 22-én, vasárnap kb. 11:15 órától az istentisztelet után, külön megemlékezés és koszorú elhelyezése lesz a Szilády Áron-szobornál, ahová szeretettel hívjuk és várjuk!

LUKÁCS LÁSZLÓ ELNÖK

KIEMELT ÜGYEK, TERVEK

1. Szilády Áron és tudóstársai – Fémagas dombormű (kőből, bronzból) elhelyezése a ref. imaház külső oldalfalán. A Szilády Áron Társaság 2014-ben azt kezdeményezte, hogy helyezzünk el emléktáblát „Szilády Áron és tudós társai” címmel azokkal, akikkel egykoron szorosan együtt dolgozott tudományos munkája során és lényegében az ország egyik legfontosabb keletkutatással foglalkozó tudós akadémikusokat mutatja be.

2. Szilády emlékszoba Szilády László, Szilády Áron és Szilády János életét és munkájuk bemutatását szolgáltna az az emlékszoba a régi gimnázium épületében, a ref. templom mellett.

um épületében, a ref. templom mellett.

3. Évkönyv 2001–2019
A Szilády Áron Társaság év-

könyvet ad ki az elmúlt 18 év civil tevékenységének összefoglalása céljából. Előjegyzésre nyílik lehetőség 2000 Ft/db áron, amit a Lelkészi Hivatal-

ban ((kedden vagy pénteken 14:00–16:30 óráig!). Telefon: 77/421-123) lehet előfizetni. Újratervezett megjelenése: 2020 november!



4. Levelező lista (levelező tagok) összeállítása csak e-mail címekre, mert szívesen veszünk minden támogatást és segítséget, pl. újságcikkek, programajánlatok, előadóként, önkéntes segítségnyújtásban stb.



BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.



Nemzeti
Együttműködési
Alap

Szilády Áron Társaság

Közgyűlés, számadás 2019-ről

A Társaság megbízható szervezeti keretet nyújt a lo-kálpatrióta értékeink meg-őrzéséhez, hagyományszeretetünk pedig kimeríthetetlen forrását jelenti múltunk megbecsülésének. Ennek szellemében fogtunk hozzá 2019-ben is a Társaság tevékenységének megszervezéséhez és számos területen kezdeményeztünk újabb találkozási fórumot, a közgyűlés döntése alapján.

Alapelvünk, hogy ragaszkodunk az alapítói hitvallásunkhoz és szellemi elődünknek tekintett *Halasi Polgári Olvasókör* 1863. január 10-én véglegesített alapvetéséhez, ti. az nem más, mint „*a város polgárai körében a művelődés, szellemi fejlődés biztosítása társas élet formájában.*”

JOGI ÜGYEK

Ismeretes, hogy a Társaság 2014. január 11-én tartotta meg tisztújító közgyűlését, ahol 5 fős elnökséget választott meg. A Kecskeméti Törvényszék részéről kiadott végzése után, nagysokára, 2016. május 6-án átvezette nyilvántartásában az Alapszabályunk módosítását, egyúttal az új elnökséget is bejegyezte. A végzés hatályba kerülése 2016. szeptember 6-án megtörtént.

Az elnökség javaslatára, 2020. január 18-án összehívott közgyűlésen döntöttünk az Alapszabály módosításáról (gazdasági rendelkezések) és a Társaság beszámolójáról, terveinkről, kezdeményzéseinkről.

KONFERENCIÁK

Március 23-án a VERITAS Történetkutató Intézettel közösen rendeztük meg – *Prof. Dr. Szakály Sándor* főigazgató nyitóelőadásával – a 100 évvel ezelőtt kikiáltott Tanácsköztársaság nemzetrontó körülményeit elemző konferenciánkat. Október 26-án – II. Rákóczi Ferenc emlékévkapcsán – kiemelet vendégünk volt *dr. Mészáros Kálmán* hadtörténész, illetve a halasi II. Rákóczi Ferenc Gimnázium és Szakgimnázium diákjai, akik színházi kamaradarabban emlékeztek a nagyságos fejedelemre.

HALASI NEMES TANÁCS 40

November 22-én, a Pásztortűz Egyesülettel közösen szervezett megemlékezésünkön részt vettek a kezdeményező szociológusok, *dr. Kamarás István és Varga Csaba.*

TAGSÁGI VISZONYOK ALAKULÁSA 2019

Szomorúan emlékezünk meg elhunyt tagtársainkról: *dr. Berzátzy Lászlóné, dr. Vizmeg Sándor, Magyar Lajos, Szűcs Károly, Paczolay Gyula, Székely Tibor és Pestality Antal aktív és alapító tagjainkról.* Búcsúztatásukon részt vettünk, koszorúkkal vigasztal-

ló résztvétünket fejeztük ki a gyászoló családtagoknak!

Az összesített nyilvántartásunk alapján, 2 új tagunk belépése megtörtént 2019-ben. Mindösszesen 21 fő vidéki tagunk van, akik inkább „levelező” tagjaink.

2019-ben 73 fő érvényesítette magát a Társaságunk aktív tagjának, továbbá számítunk tiszteletbeli tagjainkra is! Várjuk, hívjuk tagjaink közé a halasiakat ebben az évben is!

A hatályos alapszabályunk szerint az tekinthető rendes tagnak (egyúttal szavazónak), aki tagdíját március 31-ig befizette (1.000 Ft/év). Szeretnénk az aktív tagok számát növelni és bővíteni, a levelező tagoknak pedig korrekt kapcsolattartást kínálunk.

A halasi sajtó részéről is adtak tájékoztatást tevékenységeinkről, előadóinkkal hosszabb-rövidebb riportok is készültek, az internetes megjelenésekben is kiemelt szerepet kaptunk, és a Halas Rádióban is hirdették programjainkat! A honlapunk pedig folyamatosan frissített!

A Társaság 2019. évi pénzügyi beszámolójának és eredménykimutatásának ismertetése.

150 eFt-os pályázati támogatást nyertünk Kiskunhalas várostól a Szilády Áron

Társaság Pro Iuventute díj-átadásához és a délvidéki legációkhoz. A NEA támogatás (500 eFt) működési célú, amit 2020. március 31-ig kell majd felhasználnunk. A 20 éves Péter Dénes Népfőiskola (lásd. 7. oldal) programjaihoz az EMMI-től külön céltámogatásban részesültünk.

Kezdeményeztük Kiskunhalas Város vezetésénél újra a *közművelődési megalapodás* megkötését, de sajnos egyeztetés és tárgyalás nélkül, már 2020. január elején elutasították. A közgyűlés döntése alapján, a Kulturális törvény 82.§ előírása szerint kezdeményeztük Kiskunhalas Város jegyzőjénél a városi *Közművelődési Kerekasztal* megalakítását.

KÖLTSÉGVETÉS

A bevételek között 73.000 Ft tagdíj szerepel, 77.000 Ft tagsági adomány, továbbá 13.647 Ft 1%-os adófelajánlás.

Saját tőke (forrás):	209.672
Összes bevétel:	870.839
- ebből anyagköltség:	183.265
- személyi ráfordítás:	41.180
- egyéb szolgáltatás:	491.565
Összes ráfordítás:	694.869
Tárgyévi eredmény:	54.790

A 2020. évi programjainkról, más terveinkről is döntés hoztunk, amit a LYCEUM társasági közlönyben és a honlapunkon folyamatosan megjelentetünk. (Forrás: közgyűlési beszámoló, kivonat)

Támogassa Ön is céljainkat!

A naptár készítése a hatalom dolga

A központositott hatalmak mondhatták meg először, hogyan is kell mérni az időt. (Példa erre Egyiptom, Mezopotámia és Róma.) Minden nagy naptárreform, kötelező időmeghatározás valamiféle egyedulomhoz köthető. Az embernek három támpontja volt az idő méréséhez: 1. Az egy napos ciklus, 2. A hold és a csillagok ciklusai, 3. Az évszakok éves ciklusa.

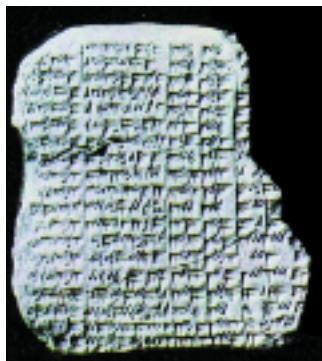
Csupán az a baj ezekkel az egységekkel, hogy egyik sem illeszhető bele a másikba. Három teljesen külön rendszer. 365 nap sem pontosan egy év, még 6 óra és 9 perc kell hozzá, a 12 holdhónap pedig már több nap eltérést is mutat az egész évhez képest. (Egy holdhónap 29 nap, 2 óra és 44 perc.) Az is csak lassan alakult ki, hogy a 12-es számrendszer a legalkalmasabb az idő mérésére, mivel ez osztható hárommal is, négyvel is, hattal is, ráadásul ennyi hónap van egy évben. Egyiptomban még 30 egységre osztották a napot (kasbu) is és az órát (us) is, azonban – Babilonon keresztül – nagyon hamar a 60-as felosztás győzött.

Mintegy 35-50 ezer évvel ezelőtről vannak az első bizonyítékaink arra, hogy az ember mérte az időt.

Csontokon találhatóak olyan rovátkák, amelyek a holdra hasonlítanak, és a hold görbületének változását utánozzák.

Azt nem tudjuk, hogy akkor ennek a mérésnek mennyi volt a vallási tartalma, de az biztos, hogy a későbbiek során meglehető-

sen szoros összefüggés található a szent rítusok és az időszámítás között.



Babilónia tudós csillagászai, mivel szent számuk volt a 12, az esztendőt 12 hónapra, a nappalt és az éjszakát 12-12 órára osztották. Ők készítették az első igazi naptárakat is, közel 5000 évvel ezelőtt.

Az első időben nyilván a termékenységben látta az ember az isteni valóság megjelenését. Ezért az első év-meghatározás a Kövesli-

pásztoember a szabad ég alatt a csillagok, és az éjszakai jelek által tudott a legjobban tájékozódni, az állatok vemhessége is a holdhoz volt köthető, így egyértelműen ez volt az időszámítás alapja.

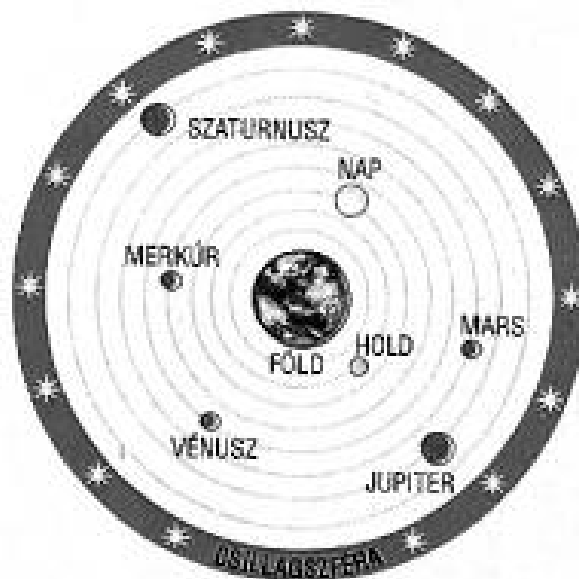
A fő kérdés az állatokon túl a tájékozódás volt, amiben az éjszaka égi jelei segítettek. A letelepedett nép, a földművelő ember inkább a naptól függött – az évszakok váltakozása, az eső pedig mind-mind a nap járásával kapcsolható össze. Az ütemezés is fontos, hiszen előre kellett tervezni a vetést, aratást, megvizsgálták, ciklikusan mikor fog ugyanaz történni, mint az adott időben: szakaszokra kell osztani az időt és mérni.

Egyiptomban pl. megfigyelték, hogy amikor a Szíriusz együtt kel fel a

mékenységi kultusszal összekötte.

Mircea Eliade vallástörténész kifejti, hogy a nap és a hold szerinti idő egészen másfajta vallási gondolkodást tükröz: „A holdfázisok – a hold „születése“, „halála“ és „feltámadása“ – révén tudatosodott a kozmoszban saját létmódjuk és egyúttal továbbélésre vagy az újjászületésre való kilátásai. Mert a hold nemcsak azt üzent a vallásos embernek, hogy a halál elválaszthatatlanul összetartozik az étellel, hanem azt is, és mindenek előtt azt, hogy a halál nem végérvényes, mert mindig új születés követi.... A hold vallási értéket kölcsönöz a kozmikus kifejlésnek, és összebékíti az embert a halállal. A napban más létezmód nyilvánul meg. Nincs része a kifejlésben; noha mindig mozgásban van, a nap változatlan, alakja mindig ugyanaz... Az autonómia és az erő, a szuverenitás, az értelem vallási értékei jelenteznek.”

A zsidó naptár alapvetően holdhónapokkal számolt, 30 és 29 napos hónapok sorakoznak egymás után, viszont itt is az okozta a gondot, hogy bizonyos ünnepek csak a hét bizonyos napjaira eshettek, pl. szombatra. Az egész éves rendet és a szökőnapokat úgy kellett megszabni, hogy ez teljesülhessen. Ezért vezették be az utolsó Ádár hónap megkettőzését, ez a 13. hónap. Itt is szellemi tartalmat látnak a naptár rendje mögött. Oberlander Báruch rabbi írja: „A szökőév nem-



geti Radó által Jákob évnek nevezett idő: az anyajuh vemhességi ideje, 5 holdhónap. A pásztorkodó népek világában mindenütt a lunáris naptár terjedt el. A

nappal, akkor árad ki a Nílus. Nyilván nem véletlenül itt fejlődött ki az első szoláris naptár. Ez júliusban volt, ezért akkor ez jelentette az év kezdetét, ter-

csak számokat és matematikai képleteket rejt magában. Tágabb értelmezésben azt jelenti, hogy valami új következik a zsidóság életében. A lubavicsi rebbe hangsúlyozza a szökőév szellemi jelentőségét: a szökőév azt jelképezi, hogy a javulás útjára lépés, a tsuvá – a megtérés – és a bűnbánat befolyásolja életünket. Nemcsak a jövőre van hatással, hanem a múltban elkövetett hibák következményeire is. A szökőév megmutatja, hogy behozhatjuk az elvesztegetett időt: sohasem túl késő! Nincs veszve semmi, még ha elhanyagoltuk, elhagytuk is a zsidó életet.”

A zsidó hagyomány a teremtes évét Kr.e. 3761-re teszi, naptárunk szerint tehát most 5780-at írunk most, azaz 2020 szeptember közepéig. A Romulus-féle naptár 10 hónapból állt, 304 napból. A téllal egyszerűen nem számoltak. Az szinte nem létező idő volt, mert akkor nem történt semmi. Decemberrel véget értek az események, és márciussal kezdődött az év.

A Numa Pompilius által bevezetett római naptárban is március 1. volt az év kezdete. Ebben az évszakváltásban volt a leglátványosabb a váltás: kipattannak a rügyek, itt a tavasz. Ő már 12 hónapból állított össze egy évet, amely 355 napos volt. Végül vissza kellett nyúlnia Julius Caesarnak az egyiptomi gyökerekhez, onnan hívtak tudóst, hogy a naptárkérdést megoldja (Alexandriai Socigenes).

Szökő éveket iktattak be először három, majd négyvenként. Mivel március volt az évkezdés, az utolsó hónapra, februárra maradt az éves csúszások korrigálása.

Augustus magának vindikálta a sextilis hónapot, sőt annak a 31. napját is, mivel ő sem lehet kevesebb, mint Julius Caesar, akiről a quintilis hónapot nevezték el. Így a két 31 napos hónappal még egy nappal csökkent az év vége, a február. Ebben a hónapban a 23. volt egy biztos pont, amikor a Terminalia, a tisztulási ünnep volt. Terminus, a ha-



tárok istene segített elbúcsúzni az évtől. Az idő meghatározása fölött a Pontifex maximus őrködött, ő szabta meg, mikor lehet szökőévet beiktatni. Ebből azonban az következett, hogy sok esetben nem iktattak be szökőévet, amikor kellett volna. A vallási hatalom és az adózás, a kölcsönök szoros összefüggésben voltak, és az évek a hossza nem volt mindegy. Hogy mennyire a hatalom dolga az időmegtartozás, nem csupán Augustus hónapnöveléséből tetszik ki, hanem abból is, hogy csak akkor lehetett igazán rendezni a naptár kérdését, amikor Julius Caesar pontifex maximus is lett egyben.

A régiek azt gondolták, hogy az idő egy egység, nem lehet mérésében összevisszaság. Julius Caesar ezért rendelte el, hogy sexto ante calendar martia, azaz visszszámolva az év végétől a 6. nap legyen a szökőnap, mert így elrejtik az „istenek elől” ezt az összevisszaságot. (Ugyanezzel a logikával, érvelt Moha-

med, amikor ragaszkodott a 12 holdhónapos beosztáshoz: a 13. hónap túlzás, az a hónap a hitetlenké.)

Julius Caesar naptárának a szökőévei miatt rendelt el reformot XIII. Gergely pápa, aminek részeként 1582-ben október 5. után október 15. következett. Ezt a reformot viszont akkor sem a protestánsok, sem a keletiek nem fogadták el. (Angliában csak 1752-ben vezették be a Gergely naptárt.) Aki megszabja a naptárt, annak az auctoritását fogadja el a nép. Így ez a kis különbség okozza azt, hogy nem tud együtt Húsvétot ünnepelni az emberiség, jóllehet a polgári életben már mindenki elfogadja a Gergely-féle reformot. De a keletiek azzal, hogy liturgiájukban ellenállnak ennek a naptárhomogenizálásnak, valaképpen sokkal mélyebben nem fogadják el azt, hogy az időmérés ilyen fölülről megszabható és homogén.

Talán furcsa, hogy éppen a római, császári önkényt jócskán tükröző kalendárium az, ami a naptár önkényességével szembeni álláspontjukat kifejezi, mégis érthető, hogy nem szeretnék a „hatalmi idő”-be beállni.

Ez az egész naptár-szemlélet mai korunknak különösen is jó tükre, hiszen a fogyasztói világrend egy órával gond nélkül átállítja az órát, mert neki ez így hasznos. Vagy: összevonják a napokat, átteszik a pénteket szombatra, a szombatot hétfőre, ha épp ez éri meg. Tehát a napok saját identitása a modern, csupán monoton felfogású időszemléletben egyszerűen elvész.

Itt is a hatalom szava fontosabb, mint a gazdasági megfontolás. Vannak is csoportok, akik ellenállva nem állítják át az órát, mint ahogyan Kárpátalján is a határ mellett magyar idő szerint mérik a napot. Az idő mérésével az elfogadott hatalmat is jelzi az ember. Ez még a zsidóság történetében is így volt, hiszen a jeruzsálemi naptár volt az, ami összekötötte a diaszpóra zsidóságot. Minden évben várták, hogy onnan megküldjék az adott év beosztását.

Az idő mérésének a kezdete is szakrális jelentőségű. A zsidóság a három első csillag megjelenésével zárta a napot, és akkor kezdődött az új nap. A keresztyénségben általános lett, hogy a hajnal kezd el az időt, mivel ez Krisztus feltámadásának az időpontja.

Nyomokban azonban a nyugati kultúrában is megmaradt az az elképzelés, hogy a nap estével kezdődik. Erre példa éppen Advent kezdete, amely a szombat este, amikor első-tétedik a világ, és meggyújtjuk az első gyertyát, de egy kicsit Szilveszter éjjeli ünnepe is.

Végül mi a legfontosabb, mindabból, amiről a naptár mesél? Hogy az életet nem lehet egyetlen síkon sem megérteni, sem megélni, mert nagyon-nagyon összetett.

Dr. Fekete Ágnes
SZEMLEÉLEK

(Képek forrása: cimboranet)

Péter Dénes Népfőiskola

A **Péter Dénes Népfőiskola** célkitűzése a protestáns nevelési hagyományok és a korszerű nemzetstratégiai közismeretek együttes képviselése. A népfőiskolánk alapításakor – 20 éve – még a *Szilády Áron Társaság* által 1994-ben alapított *Thúry József Alapítvány* fenntartásában voltunk 2014-ig, azóta a Társaság vette át közvetlenül a Népfőiskola irányítását. Működési helyszíneink: a Kiskunhalasi Református Kollégium intézményei (Szilády Áron Református Gimnázium, Thúry József Könyvtár, a Gyárfás István Diákotthon, a Tormássy János Konviktus), az Új RefKör, továbbá a városi fenntartású közösségi helyszíneként a Közösségek Háza és a Végh-kúria.

Az 1999 júniusában alapított népfőiskolánk változatlan célkitűzése a **protestáns nevelési hagyományok és a korszerű nemzetstratégiai közismertetek együttes képviselése**.

A Péter Dénes Népfőiskola lapvetően három egymást segítő tevékenységi kört teljesít azzal, hogy a szervezeti-működési rendszere segíti az öntevékeny művelődési közösségeket, az igényes kulturális rendezvényeket, és sajátos népfőiskolai programokat valósít meg.

A Péter Dénes Népfőiskola fontos működési körébe tartoznak a szabadművelődési, közösségi programok, és a meghirdetett népfőiskolai témakörökhöz kapcsolódó szervezési, ügyintézési feladatok elvégzése,

ami az alkalmi lehetőségek kihasználásával széleskörű tájékozódásra nyújt lehetőséget valamennyi résztvevőnek. Alapélményeket nyújtunk a kereszténységről, a magyarságról, a mindennapi élet kérdéseire való válaszkeresésben, és a tetterős nemzetstratégia megfogalmazásában.

A Péter Dénes Népfőiskola jubileumi szakmai rendezvényeink körében kiemelt szerephez jutnak hagyományos programjaink és eseményeink, de néhány új, kreatív kulturális kezdeménnyel is bővíteni szeretnénk a tevékenységünket.

NÉPFŐISKOLAI
KOLLÉGIUMOK
(Gyárfás és Thúry
Collegium, Babérliget)

Protestáns Művészeti és Tudományos Napok (2000-2002, 2014-2017) **2020. október 31 – november 5.** Célunk, hogy a helyi értékek, az enciklopédikus tudományok, a ma-

gyar kamarazene, a keletkutatás és a teológia etc. területén megmutatkozó jellegzetességeket színvonalasan bemutassuk, továbbá a protestáns művészeti és tudományos hagyományok felidézése és megerősítése.

Minden évben (május 22-én) – **in memoriam Thúry József – emléknapot** (emlékhetet) rendezünk közösen a Thúry József Alapítvánnyal a Szilády Áron Ref. Gimnáziumban és a Thúry József Könyvtárban. A tavaszi (Dénes-napi) és júniusi **könyvheti rendezvényekhez kapcsolódva** könyvaukciókat is tervezünk, valamint bemutatásra kerül egy kiválasztott könyv szerzője és kiadójának ajánlatai. Irodalmi estek, felolvasások és közönségtalálkozók kortárs költőkkel, írókkal stb. megszervezését is tervezünk, továbbá a *Babérliget* programban tehetséges diákokkal, családi programtábor is szervezünk anyagi lehetőségeinkhez mérten.

KISKUN KURÁZSI

– **Halasi Téka** (XX-) – érték- és mértéktartók előadássorozatának folytatása (szervezés alatt)

– **Halasi Pódium** (III-) – elszármazott halasi előadóművészek estje (szervezés alatt)

– **Lokálpatrióta klubestek** (XII-) polgári olvasókörfolytatása, bővítése (szervezés alatt)

– **Honismereti határjárások** (XIX-) folytatása, ki szélesítése a Kiskunszágban.

K-UNIKUM

Védett kulturális, épített, természeti értékeink (helyi érték védjegy program) értéktár kiadvány megjelentetése, **Kiskun Regiszter** címmel (kiállítás és kiadvány szellemi, tárgyi, gasztronómiai értékeinkről, pl. Kiffer körte).

A Társaság és a Népfőiskola programjait honlapunk tartalmazza, a rendezvények meghívóit, értesítőit postai úton is megküldjük. Különböző eseményeinkről sajtóközleményeket, cikket, felhívásokat is közzéteszünk.

További információk:
www.sziladyarontarsasag.hu



EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Honismereti határjárás XIX.

**Ismerkedés Zákányszék és környéke
természeti és épített örökségével.**

**Tisztelettel meghívjuk Önt
2020. április 24-én, pénteken!**

Újratervezett utazásunk kisbusszal történik 15 órától
a kiskunhalasi ref. templom parkolójából.

VENDÉGVÁRÁS:

dr. Mester Lajos háziorvos, egyetemi előadó
és Matuszka Antal polgármester (Zákányszék)
Határjárásunkra összesen 15 fő jelentkezhet!
Részvételi hozzájárulás: 3000 Ft/fő.

Jelentkezés 2020. április 17-ig! Ügyfél telefon: 20/465-2300

A FUTÓ ÉVEK MARGÓJÁRA

Írta: Supka Géza

A Szerencse-Isten

Ami mármint a január szó eredetét illeti, tudnunk kell, hogy az óitáliaiaknak volt egy pásztor-királyuk, akit Zan néven tiszteltek. Ezt a latin nyelv későbbi alakulása éppúgy Janná formálta át, mint ahogy az ugyancsak Z-vel kezdődő Zeus paterből idővel a latinban Juppiter lett. Ezt a Zan vagy Jan királyt a mitológia ősi törvénye szerint a későbbi korok istenné avatták át, s kettős fejjel – egy szakállal és egy szakálltalanul – ábrázolták, amelyek tarkójukkal illettek egymáshoz. Ez a kettős fej (a biceps) a Napot és a Holdat, a nappalt és az éjjelt, illetve a kettős egyesülését kívánta ábrázolni. ... A monda szerint Jan isten-király egykori palotája az egyik római dombon állott, amelyet az ő tiszteletére Janiculusnak neveztek el. Numa a Jan isten kultuszát még tovább fejlesztette, amennyiben a római Forumot, amely jelképesen a latin népcsalád otthona volt – hiszen itt égett a latinok örök házi tűzhelye –, odavezető kapukkal építette körül. Ezek voltak az úgynevezett „jani”, vagyis Janus-ívek. A legrégebbi ilyen Janus-kaput, amely a tégláégetőhegy aljában a Suburrából (vagyis az Alvárosból) a Forumra vezetett, különleges Janus-kultusz székhelyévé tette. Itt állították fel az isten ércszobrát, s ennek a kapunak mélyszéles szimbolikus jelentőséget adtak a római nép életében. Ha ugyanis a római haderők kivonultak a városból az ellenség elé, akkor ezen a kapun keresztül meneteltek kifelé. Ilyenkor ki kellett a szimbolikus kapu szárnyait nyitni. A nyitott Janus-kapu háborút jelentett tehát. Márpedig igen rossz előjel lett volna, ha ezt a kaput bezárják, mielőtt a hadsereg visszatért. A háborús állapotot tehát általában a nyitott kapu, a békét a zárt kapu jelentette.

Janus isten-király (akinek nevéből és foglalkozásáról később általában minden kaput „janitor”-nak neveztek) ilyenformán minden kezdésnek, minden kezdetnek lett a szerencseistene. Idővel például már a világegyetem teremtőjének is őt tartották, és mindenesetre az emberi születés védőjévé is őt tették meg. Feleséget is adtak neki, Dea Jana, vagyis Diana, a Hold istennője személyében.

Mint a kezdések védőistene, a hajnali órákat neki szentelték, s elnevezték Pater Matutinusnak (a Hajnal atyjának). Numa Pompilius pedig, amikor az addigi tíz hónapos évről áttért a tizenkét hónapos évre, az esztendő első hónapját is neki szentelte, „Mensis Januarius” néven. (A tíz hónapos esztendő emléke pedig továbbra is megmaradt: az év négy utolsó hónapját máig is „hetedik, nyolcadik, kilencedik és tizedik”, vagyis „Septem, octo, novem, és decem” számjegyű hónapoknak hívjuk). Mi már csak röviden „január”-ként ismerjük, s közben elfelejtkezünk az öreg latin szerencseistenről, akinek hónapja főként a házasságkötésekre volt alkalmas, amiért is az attikai görögök a januárt egyenesen „gamélion”-nak, „nászi hónapnak” nevezték...

NAGYVÁRAD, 1942)



Kiskunhalas, Városháza 1920 körül

Forrás: Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum



Az Országgyűlés 2000. június 16-án hatályba lépett határozatával minden év február 25-ét a Kommunizmus Áldozatainak Emléknapjává nyilvánította.

1947-ben ezen a napon Kovács Bélát, a Független Kisgazdapárt főtitkárát a megszálló szovjet hatóságok jogellenesen letartóztatták, majd a Szovjetunióba hurcolták. A mentelmi jogától megfosztott képviselő hozzávetőleg kilenc évet töltött börtönökben és munkatáborokban. Szabadon engedése után pár évvel, 1959-ben, 51 évesen halt meg.



Folk est a Rézhúros Bandalával 2020. február 15-én, szombat 18 órától a Községek Házában.

*

Moldvai csángók életmódja – Harangozó Imre néprajzkutató előadása 2020. február 28-án, pénteken 10 órától a Városi Könyvtárban. A Pászortűz Egyesület programja.

*

További aktuális kiskunhalasi programok: halasmedia.hu

*

A LYCEUM – társasági közlöny 14. számának várható megjelenése: 2020. április. A programváltoztatás jogát fenntartjuk! A programokról külön értesítéseket is küldünk!

*

A Nádor Klub (2009 – 2016) STÁDIUM polgári hírlevelének 1-26. számai, valamint a LYCEUM – társasági közlöny 1-13. száma letölthető a www.vashatos.hu vagy a sziladyarontarsasag.hu honlapokról. Várjuk javaslatait lokálpatrióta alkalmainkhoz!

További információk:
+3620/465-2300

SZILÁDY ÁRON TÁRSASÁG

LOKÁLPATRIÓTA EGYÜTTMŰKÖDÉS

6400 Kiskunhalas, Hősök tere 2.

www.sziladyarontarsasag.hu

OTP Bank 11732064-20039431

Adószám: 18343081-1-03